

İSTANBUL İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜNE

Depremeler yol açtığı yıkımlar sonucu insanların ölümüne, yaralanmasına, ruhsal ve sosyal açıdan olumsuzluklarla karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. İstanbul depremi İstanbul ve Türkiye için yakın ve de çok ciddi bir tehlikedir. Yıkıma bağlı yapısal zararların telafisi mümkün iken bilindiği gibi insan sağlığına olan zararların telafisi ise kesinlikle mümkün değildir. Yaşanan iki önemli deprem (1999, 2023) İstanbul depreminin insan sağlığına olacak olan olumsuz etkilerini açık olarak gözler önüne sermiştir.

Sağlık hizmetleri her iki depremde de yetersiz kalmış, bu nedenle de daha fazla insanın ölümüne, daha fazla sağlık sorununun yaşanmasına yol açmıştır. Özellikle Şubat 2023 depreminde kamu-özel sağlık kurumlarının ağır hasar (yıkılması) görmesi nedeniyle doğrudan hasta, hasta yakını ve sağlık çalışanları yaşamlarını kaybetmiş, yaralanmışlardır. Kamu ve özel sağlık kurumlarının yıkılarak insanların ölümlerine yol açması, hasarlar sonucu hizmet dışı kalması, hizmetin belirli sürelerde de olsa aksaması, yaralıların zorlu koşullarda diğer illere taşınmak zorunda kalınması İstanbul'da bulunan tüm sağlık kurumlarının depreme karşı dayanıklılık durumlarını tartışmaya açmıştır.

Hastaneler Sağlık Bakanlığı tarafından 18 Mart 2020 tarih ve 31072 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Hastane Afet ve Acil Durum Planı Uygulama Yönetmeliğine" uymakla yükümlüdür. Hastaneler ve diğer sağlık hizmeti sunan çalışma alanları da (kurumlar) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yayınladığı 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa uygun "güvenli çalışma ortamını" sağlamakla yükümlüdürler.

Hastane Afet ve Acil Durum Planı Uygulama Yönetmeliği (HAP) hastanelerde afet ve acil durumlara ilk 72 saat boyunca hastane dışından hiçbir yardım almaksızın kendi kendine yeterli olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

HAP'ların hazırlanmasından ve uygulanmasından esas olarak hastane yöneticileri ve diğer idari yöneticiler sorumlu olmakla birlikte, inceleme, onay ve denetleme il sağlık müdürlüğü ve de Sağlık Bakanlığı sorumluluğundadır.

HAP'ın içeriğinde birçok önemli hususun yanı sıra "8.3 Yapısal Risklerin Azaltılması" kısmında plan içerisinde mutlaka "hastanenin yapısal dayanıklılık testi sonucunun yer alması gereklidir" ibareleri bulunmaktadır.

6 Şubat 2023 tarih ve saat 04.17 itibarı ile Şubat 2023 deprem bölgesinde bulunan birçok kamu-özel hastanenin onaylı HAP'larının gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkmıştır. Birçok kamu-özel hastanenin yıkıldığı, hasar gördüğü ve hizmet dışı kaldığı, hasta, hasta yakını ve çalışan sağlık personelinin yaşamlarını kaybettiği, sağlık personelinin yıkıma bağlı zorunluluktan dolayı kurumlarını terk etmesi sonucu tıbbi desteğe ve yatağa bağımlı hastaların yaşamlarının riske atıldığı, kayıplar yaşandığı bilinen bir gerçektir.

Yaşananları İstanbul depreminde yeniden yaşamamak adına İstanbul'daki tüm hastanelerin deprem açısından zorunlu olarak yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Yukarıda da değinildiği gibi tüm kamusal sağlık kurumları 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda belirtilen hükümlere uymak ve de uygulamakla yükümlüdür.

Hastane Afet ve Acil Durum Planı Uygulama Yönetmeliğinin yanısıra 6331 sayılı Kanun (4. Madde, 10. Madde, 11. Madde) işverenden risk değerlendirmelerini yapmasını ve acil durumları önceden değerlendirerek çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumlara karşı önleyici, sınırlandırıcı tedbirleri almasını öngörmektedir. Yine İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik'te de binaların yapısı ve dayanıklılığına dair özel hükümlerde yer almaktadır.

Ayrıca 6331 sayılı Kanun tehlikeyi, "işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya iş yerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyeli" olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda da İstanbul depremi çalışma hayatı açısından mutlaka göz önünde tutulması gereken ciddi, acil ve yakın bir tehlikedir.

6331 sayılı Kanunun 13. maddesi "Ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanlar kurula, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir" hakkını tanımıştır.

İstanbul depreminin her an gerçekleşebileceği ve büyüklüğünün yaklaşık 7,5 olacağı bilimsel raporlarda yer almaktadır. Çalışanların çalışmama hakkını kullanması için gereken "ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya" kalmış olma koşulları ortaya çıkmıştır. İşveren açısından İstanbul depreminin zarar verme potansiyelini tümüyle önleyecek önlemleri aldığını, olası bir depremde hiçbir çalışanın zarar görmeyeceğini somut önlemlerle kanıtlayana kadar çalışanların çalışmaktan kaçınma hakkı için yasanın aradığı koşulların olduğu bilinmelidir.

İstanbul depremi açısından birinci basamak sağlık hizmetleri de yeniden değerlendirilme gereksinimi ortaya çıkmıştır. Şubat 2023 depremleri sonucu çok sayıda ASM ve diğer birinci basamak sağlık hizmet kurumları hizmet dışı kalmıştır.

Birinci basamak sağlık kurumlarının "Türkiye Sağlık Yapıları Asgari Tasarım Standartları 2010 Yılı Kılavuzu" dışında tutulması önemli sorunlara yol açmıştır. ASM'ler genellikle sağlık kurumu olarak yapılmamış binalarda açılmıştır. İstanbul'da bulunan ASM'lerin büyük çoğunluğu 1999 yılı öncesinde yapılmış binaların giriş ve zemin katlarında hizmet vermektedir. İstanbul depremi karşısında birinci basamak sağlık hizmetlerinde çok ciddi sorunların yaşanması kaçınılmazdır. Acilen birinci basamak sağlık hizmeti veren ASM'ler başta olmak üzere tüm birinci basamak sağlık kurumlarının deprem dayanıklılığı yönünde değerlendirilmesi gerekmektedir.

İstanbul depremi açısından öne çıkan diğer önemli bir sorun ise İstanbul ve Cerrahpaşa Tıp Fakülteleri başta olmak üzere deprem tehlikesi karşısında birçok sağlık kurumunun kapatılması, hizmet kapasitesinin küçültülmesi, yer değiştirmesi, projelendirilmiş yapısal çalışmaların durması ya da aksamasına bağlı olarak yaşanacak olan sorunlardır.

Marmara depremi (1999) sonrası Dünya Bankası (2002) tarafından yayınlanan rapora göre; İstanbul'da incelenen toplam 26 devlet hastanesine bağlı 323 binanın %86'sının depreme dayanıklı olmadığı ve 279 binanın güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aradan geçen süre

zarfında bir kısım sağlık kurumu yerinde yeniden yapılandırılmış, başta Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi olmak birçok yeni hastane yapılmıştır. Ancak bugün normal koşullarda dahi İstanbul’da ki mevcut sağlık kurumlarının yetersizliği ortadadır. Normal koşullarda yetersiz olan sağlık hizmetinin olağandışı durumlarda özellikle depreme bağlı afet durumunda yetersiz kalacağı kesindir.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (No 1, Madde 371, 2018) il sağlık müdürlerinin Bakanlığın il düzeyindeki hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütölmesinden sorumlu olduğunu belirtir. Ayrıca acil sağlık hizmetlerinin yürütölmesi için kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere ait tüm sağlık kurum ve kuruluşlarının sevk ve idaresinden sorumlu olduğunu ve de bu konuda ki yetkilerini tanımlar.

İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü İstanbul depreminin yaratacağı afetle ilgili olarak çok ciddi sorumluluklarla karşı karşıyadır. Sorumlulukların önemi, boyutu insan hayatı ve sağlığı ile ilgili olduğunda daha da artmaktadır. İnsan hayatı ve sağlığı söz konusu olduğunda sorumluluklar yalnızca idari ve yasal sınırlar içinde kalmaz. Sağlık konusunda sorumluluğun insani, mesleki ve etik değerler üzerinden de kavranması, ele alınması gerekir.

İstanbul depreminin çok farklı zorluklara yol açacağı ve oluşacak afet sorununu çözmenin, yönetmenin kolay olmadığı herkes tarafından bilinmektedir. Sorumluluğu yalnızca kamudan beklemek çözüm olmayacaktır. Sivil toplum örgütlerinin, toplumunda mutlaka sorumluluk alması gerekir.

Ancak bu noktada kamunun katılımcı ve şeffaf olması, doğru bilgilendirme yapması ve sivil toplum gücünün desteğini sağlamak için her türlü olanağı seferber etmesi gerekir. İstanbul depremi ve yaşılanacak olan afet durumu Türkiye’nin ve herkesin ortak sorunudur. Dünyada olduğu gibi İstanbul depreminin yaratacağı afet ile kamunun sivil toplum örgütleri ve toplumsal destek olmadan baş etmesi ne yazık ki mümkün değildir. Bu nedenle de afet yönetiminin tüm aşamalarında her kesin ortak sorumlulukları vardır ve tüm taraflar sorumluluklarının gereğini yapmalarına ve de ortak dayanışmaya içinde olmaları gerekir. Bu kapsamda İstanbul Tabip Odası olarak kurumsal desteğimiz her zaman var olacaktır.

İnsanların ve toplumun değiştini, geliştini, yaşadıklarını sorgular hale geldiğini görmek gerekir. Toplumsal ve bireysel tepkiler (Şubat 2023) her açıdan 1999 Marmara depremine gösterilen tepkiden oldukça farklı ve ileridedir.

İstanbul depremi kapsamında sağlık hizmeti açısından yapılmış ve yapılmakta olanlarla ilgili bilgilendirmeler yeterince açık değildir. Medya üzerinden yapılan bilgilendirmeler dışında yapılanlarla ilgili bilgiye ulaşmak mümkün olamamaktadır. Kısıtlı ve net olmayan bilgiler toplumda belirsizliğe yol açmakta ve güvensizliğe neden olmaktadır. Belirsizlik ve güvensizlik ortamı yapılmış olan çalışmalarını da olumsuz etkilemektedir. İstanbul depremi konunun tarafları ile konuşulmalı, detaylı, rutin gerekli açıklamalar yapılmalıdır.

İstanbul depremine karşı dayanıklı, dirençli bir kent, sağlık hizmeti, toplum yaratmak adına İstanbul İl Sağlık Müdürlüğünden beklenenler şunlardır.

- İstanbul depremi kapsamında tüm sağlık kurumları ile ilgili olarak daha açık ve net bilgilerin ortaya konması

- Süreçle ilgili şeffaf ve hesap verilebilirlik ilkelerine uyulması
- Tüm sağlık kurumlarının depreme dayanıklılık durumlarının tespit edilmesi ve gerekenlerin yapılması
- Özellikle birinci basamak sağlık kurumlarının acilen depreme dayanıklı kamusal binalara nakledilmesi
- Hastane Afet ve Acil Durum Planı Uygulama Yönetmeliğinin eksiksiz bir şekilde uygulamaya konulması, kağıt üzerinden çıkartılarak yaşam biçimine dönüşmesinin sağlanması
- Başta İstanbul ve Cerrahpaşa Tıp Fakülteleri olmak üzere inşaatları süren sağlık kurumlarının yerinde ve yeniden en kısa sürede bitirilerek sağlık hizmetine kazandırılması, İstanbul Tıp Fakültesi Hasdal yerleşkesinin inşaat sürecinin yeniden derhal başlatılması ve en kısa sürede bitirilmesinin sağlanması
- Tüm sağlık meslek odaları ve diğer sağlıkla ilgili sivil toplum kurum ve kuruluşları ile ortak çalışma olanaklarının yaratılması.

İstanbul depremine karşı hazırlıklı ve dayanıklı sağlık kurumları ve sağlık hizmeti oluşturmak adına sağlık kurumlarının depremle ilgili olarak en kısa sürede uzman kuruluşlarca değerlendirilmesinin sağlanması, bu yönde gerekli çalışmaların başlatılması ve en kısa sürede sonucun üyelerimize bildirmemiz açısından kurumumuzla paylaşmanızı talep eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

İSTANBUL TABİP ODASI